

О. І. Шаманська,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Shamanska,
PhD in Economics, Associate Professor, Economic Department, Vinnitsa National Agrarian University, Vinnitsa

FORMATION OF THE INNOVATED-ORIENTED DEVELOPMENT SYSTEM IN AGRARIAN ENTERPRISES

У статті розглянуто шляхи активізації інноваційного розвитку підприємств аграрної сфери в умовах конкурентного середовища. Обґрунтовано важливість посилення інноваційного розвитку аграрних підприємств. Для вдосконалення аграрної політики необхідним є врахування інноваційної компоненти, що дасть можливість посилити внутрішні індикатори господарської діяльності аграрних підприємств на основі формування технологічних, агротехнічних та організаційно-економічними можливостей у інноваційному напрямі. Однією із головних причин низької інноваційної активності вітчизняних агропідприємств є відсутність механізмів та інструментів зацікавленості у впровадженні інновацій у аграрне виробництво. У статті також проаналізовано основні причини низької інноваційної активності агропідприємств, сучасний стан інноваційного розвитку та структуру інновацій, що впроваджувалися аграрними підприємствами України. Обґрунтовано, що здійснення ефективної інноваційної діяльності аграрних підприємств можливо лише за допомогою державної підтримки, яка має здійснюватися через систему економічних механізмів та важелів. Автором розроблено концептуальну модель формування стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку підприємств аграрної сфери, де ключовою компонентою є чітке формулювання та визначення цілей діяльності аграрного підприємства, що забезпечить формулювання правельних інноваційних орієнтирів на різних стадіях діяльності. Формування стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку дасть можливість підвищити конкурентоспроможність продукції агропідприємств, забезпечити стійкі позиції на ринку та підвищити ефективність їх функціонування.

In the article the ways of the direction as for innovation activativization of the agrarian enterprises development are considered in the conditions of competition agrarian environment. The Importance of innovative development in agrarian enterprises is reasonable. For perfection of agrarian politics a necessity is taking into account of innovative component that will give an opportunity to strengthen the internal indicators of economic activity in agrarian enterprises on the basis of forming technological, agrotechnical and organizationally-economic possibilities in innovative direction. One of the main reasons of low level as for innovation activities in agrarian firma is non-availability of

mechanisms and instruments to interested in the implementation in agrarian production. Also there have been analysed the main reasons of decrease in activity innovative activity in agrarian firms, modern conditions of innovation development and it's structure that was implanted by the agrarian enterprises of Ukraine. There has been determined that the effectiveness of the agrarian firma can be achieved by the government supporting through the economic mechanisms and levers. The author has formed the strategy of the innovative-oriented enterprises development in agrarian sphere. The key component of the strategy is the determining the formulation of the goals in agrarian firms' activity, which will provide the formulation of the right innovative benchmarks in different stages of the activity. The formation of such strategy will raise the competitiveness of the agrarian products. At the same time such innovation concept will provided strong positions for agrarian firms in the market.

Ключові слова: аграрні підприємства, конкурентні переваги, інноваційний розвиток, ефективність, стратегія інноваційно-орієнтованого розвитку.

Key words: agrarian enterprises, competitive advantages, innovation development, efficiency, strategy of the innovative-oriented development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стабілізація положення в аграрному секторі, вихід галузі з кризового стану неможливі без активізації інноваційної діяльності та формування інноваційного напрямку розвитку, адже при існуючому рівні конкуренції та постійні технологічні змінні саме інноваційний вектор розвитку є рушійною складовою економічного зростання країни. За допомогою інновацій підприємства аграрного сектору мають можливість стати лідерами у конкурентній боротьбі, однак досягнення цієї мети можливе лише за умови повноцінного та успішного функціонування всіх складових системи розвитку аграрного сектору економіки, ключовим компонентом якої є інноваційно-орієнтований розвиток.

Важливою особливістю сучасного стану розвитку світового економічного простору є посилення не тільки інноваційного напрямку, в тому числі і збільшення ролі інформаційних та інтелектуальних ресурсів, але й загострення проблеми продовольчого забезпечення. Зокрема зміна експортних орієнтирів національної економіки при визначенні стратегічних завдань на шляху до розв'язання світової продовольчої проблеми потребують проведення низки системних заходів щодо переорієнтації національного аграрного сектору на шлях інноваційного розвитку. Водночас такий перехід неможливий без посилення інноваційної складової, що значно збільшить конкурентоспроможність та конкурентні позиції аграрних підприємств як на внутрішньому так і на міжнародному ринках [10].

Вивчення тенденцій та закономірностей функціонування аграрних підприємств показало, що однією із го-

ловних причин низької інноваційної активності вітчизняних агропідприємств є відсутність механізмів та інструментів зацікавленості у впровадженні інновацій у аграрне виробництво. В той час як у складних теперішніх умовах аграрні підприємства самостійно проводять інноваційну діяльність, беручи до уваги обмеженість у фінансових ресурсах для вирішення науково-технологічних проблем та їх орієнтація лише на самозабезпечення [16].

У теперішній час наукові розробки не відповідають потребам сільського господарства, що певною мірою є відображенням незбалансованості інноваційної системи, відсутності узгодженості між реальними потребами галузі та діями наукових установ. Низький рівень інноваційної активності сільськогосподарських товаровиробників є також і результатом їхньої низької прибутковості, що поєднано з недосконалістю фінансово-кредитної системи, законодавчого забезпечення. Тобто існує комплекс проблем, вирішення яких перш за все полягає в активізації ролі держави через розроблення концепції, стратегії та механізмів регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору.

Враховуючи важливість інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору економіки, виникає необхідність дослідження та аналізу тенденцій інноваційної активності аграрних підприємств, проблем, які перешкоджають активізації інноваційної діяльності, визначення основних стратегічних орієнтирів розвитку, а також вибір ефективної стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку враховуючи рівень інноваційної активності та спрямованості агропідприємств. Водночас важливого значення набуває розробка стратегії інновацій-

но-орієнтованого розвитку для аграрних підприємств, де важливим є відновлення технологій і широке використання наукових розробок саме в діяльності аграрних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання інноваційного розвитку вітчизняного аграрного сектору, створення і трансферу інновацій присвячені праці багатьох вітчизняних вчених-економістів як: В. Андрійчук [1]; О. Комеліна [7]; В. Кравчук [9]; М. Малік [10]; Л. Мармуль [12]; А. Никифоров [11]; В. Осецький [13]; П. Саблук [16]; В. Смолінський [18]; Л. Федулова [20]; П. Харів [21]; О. Шпикуляк [22]. Незважаючи на наукову цінність проведених досліджень вітчизняними та зарубіжними вченими, необхідно визнати, що для більшості аграрних підприємств відсутність можливостей впровадження інновацій у виробничу діяльність пояснюється впливом багатьох негативних факторів, зокрема відсутністю фінансових ресурсів, обмеженістю інформації щодо методик оцінки доцільності впровадження інновацій, відсутністю чітких орієнтирів інноваційного розвитку, недосконалістю економічних механізмів стимулювання введення інновацій та інструментів активізації впровадження інновацій аграрними підприємствами. Наявні проблеми характеризуються наявністю невирішених дискусійних питань, що зумовлюють актуальність теми дослідження.

МЕТОЮ СТАТТІ

Метою статті є дослідження та аналіз основних чинників низької інноваційної активності в діяльності підприємств аграрної сфери та формування стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку підприємств аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Аграрна сфера України є визначальною в економіці країни, тому її ефективне функціонування повинно здійснюватися на досягненнях науки, техніки і новітніх технологій. Така орієнтація можлива лише за умов впровадження і поширення інноваційної діяльності у сфері агропромислового виробництва. Враховуючи, що інноваційний процес проходить низку стадій від розроблення інноваційного продукту до його апробації та впровадження у широке виробництво, нині інноваційна діяльність в Україні розбалансована за стадіями інноваційного процесу, учасники якого мало поінформовані та зацікавлені один в одному, особливо це стосується виробництва аграрної продукції та її споживання [16, с. 36].

У національній доповіді 2017 р. "Цілі сталого розвитку: Україна" зазначається, що майже 90% потреб у продовольстві населення країни (у межах своєї купівельної спроможності) задовольняє за рахунок продукції вітчизняного виробництва. Українська аграрна продукція відома майже у 200 країнах світу. Вона займає провідні позиції на глобальних ринках за обсягами експорту, а саме: олія соняшникова — 1-ше місце, кукурудза, насіння олійних культур — 3-тє місце, ячмінь —

4-те місце, пшениця — 6-те місце тощо. Водночас подаліше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації та лібералізації торгівлі потребує адаптації до умов, що постійно змінюються, а відповідно — подальшого вдосконалення аграрної політики [5].

Водночас для вдосконалення аграрної політики необхідним є врахування інноваційної компоненти, що безумовно дасть можливість посилити внутрішні індикатори господарської діяльності аграрних підприємств на основі формування технологічних, агротехнічних та організаційно-економічними можливостей у інноваційному напрямку. Тобто активізація інноваційної діяльності вітчизняних аграрних підприємств є однією із важливих передумов стабільності та сталого соціально-економічного розвитку країни. А отже, ефективне функціонування аграрних підприємств можливе лише за умов системного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук нових різноманітних можливостей, які надає середовище господарювання. Таке новаторство є, по суті, змістом інноваційної діяльності, його результати вдосконалюють внутрішні виробничо-господарські процеси, визначають напрями майбутнього розвитку, які ґрунтуються на нових підходах до задоволення потреб ринку.

Дослідженнями, здійсненими в національному науковому центрі "Інститут аграрної економіки" національної академії аграрних наук (НААН) України, встановлено, що аграрний сектор вітчизняної економіки поки що розвивається не на основі інноваційної моделі, хоча інноваційні процеси в ньому досить помітні, але вони не є всеосяжними, системними і невідворотними [16, с. 35]. Основними причинами такого кризового стану інноваційного розвитку аграрної сфери економіки є як макроекономічні, так і мікроекономічні чинники. Зокрема до макроекономічних чинників можна віднести: розбалансованість цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, скорочення обсягів централізованого субсидування і кредитування, податковий пресинг, зведення до мінімуму обсягів інвестицій, низький рівень оплати праці.

До мікроекономічних причин тяжкого перехідного стану аграрних підприємств можна віднести такі чинники як: неефективне управління фінансовими ресурсами, в тому числі і структурою основного капіталу, амортизаційною політикою; нераціональний розподіл накладних витрат; неефективну організацію виробничо-господарської роботи, системи оплати праці та мотивації трудових ресурсів; відсутність чіткої облікової політики на підприємстві.

У теоретичному аспекті слід також врахувати, що інноваційний процес в аграрній сфері слід розглядати як постійний, безперервний процес перетворення окремих технічних, технологічних та організаційно-економічних ідей і наукових варіантів вирішення певного практичного завдання з метою переходу галузі, в тому числі і аграрних підприємств, на якісно новий рівень виробництва. Водночас інноваційний розвиток аграрного виробництва в сучасних умовах має свою специфіку, обумовлену особливостями аграрного виробництва [2]: по-перше, велика кількість видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, істотна різниця в

Таблиця 1. Структура інновацій, що впроваджувалися аграрними підприємствами України, 2009—2014 рр.

Категорія інновацій	Різновиди інновацій	Кількість проектів	Частка проектів, %
Продуктові	Способи вирощування нових (удосконалених, модифікованих) сортів рослин	45	6,0
	Технології розведення продуктивніших та економічно ефективніших плоід тварин	20	2,7
	Технології вирощування екологічно-безпечної продукції	9	1,2
	Разом по групі	74	12,5
Виробничі	Нові технології обробітку ґрунту	58	14,4
	Нові індустріальні технології у тваринництві, науково обґрунтовані системи землеробства і тваринництва	11	2,7
	Нові методи застосування добрив та засобів захисту рослин	320	79,2
	Нові ресурсозберігаючі технології в АПК	15	3,7
	Разом по групі	404	68,1
Організаційно-управлінські	Розвиток кооперації і формування інтегрованих структур в АПК	45	6,0
	Нові форми технічного обслуговування і забезпечення ресурсами АПК	40	5,4
	Нові форми організації і мотивації праці	25	3,4
	Створення інноваційно-консультативних систем у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності	5	0,7
	Разом по групі	115	19,4

Джерело: сформовано автором на основі [17].

технологіях їх вирощування і виробництва в різних організаціях, фермерських господарствах, господарствах населення; по-друге, значна залежність технологій виробництва в аграрному секторі економіки від складних природних умов; по-третє, велика різниця в періоді виробництва за окремими видами сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки; по-четверте, високий ступінь територіальної роз'єднаності сільськогосподарського виробництва і суттєва диференціація окремих регіонів за умовами виробництва; по-п'яте, різний соціальний рівень працівників сільського господарства, який вимагає значно більшої уваги до підготовки кадрів і підвищення їх кваліфікації, організації післядипломної освіти.

Сучасний розвиток світового економічного простору демонструє, що інноваційна діяльність являється найбільш ефективним важелем підвищення конкурентоспроможності країни. Проведені дослідження Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), у 2017 р. показали, що Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років — 50 місце. А у групі за рівнем доходів нижче середнього — 2 місце після В'єтнаму, обійшовши Монголію, Молдову, Вірменію та Індію. У порівнянні з 2016 р. Україна піднялася на 6 пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності, тобто співвідношенням отриманого результату до інноваційних ресурсів. Основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал. Його ефективна реалізація і є головною конкурентною перевагою. Однак у порівнянні з 2016 р. цей показник зменшився за рахунок скорочення державних витрат на освіту (18 місце у 2016 р., 22 місце — 2017 р.) та науку. За підіндексом "людський капітал" у 2017 р. Україна на 41 позиції проти 40-ї у 2016 р. Фактором, який стримує інноваційний розвиток, є низький рівень R&D витрат (54 місце у 2017 р.), що обумовлює пошук інших дже-

рел фінансування та міграцію науковців за межі України [15].

Проведений аналіз показав, що в Україні протягом багатьох років інноваційна діяльність підприємств аграрної сфери залишається на низькому рівні. Так аналіз структури інновацій, що впроваджувалися аграрними підприємствами України за 2009—2014 рр. показав, що в загальній кількості реалізованих проектів з впровадження інноваційних технологій переважна більшість припадає на виробничі технології — 68,1%, серед яких найбільше проектів пов'язано із запровадженням нових методів і способів застосування добрив і засобів захисту рослин; далі йдуть організаційно-управлінські — 19,4% і продуктові — 12,5% (табл. 1).

У доповіді "Європейське інноваційне табло 2017" було проаналізовано дані за 2016 р. Зокрема значення показника для України у 2016 р. становило 28,9%, що свідчить про падіння на 4,2% порівняно з 2010 р. Україна належить до групи країн "повільні інноватори". Це вказує на те, що Україна відстає за всіма показниками, окрім показників охоплення вищою освітою. Сильними сторонами інноваційної системи України являються людські ресурси, інвестиції компаній та вплив зайнятості, а слабкими сторонами є зв'язки та підприємництво, привабливість дослідницьких систем, інноватори [4].

Водночас Україна як глибоко інтегрована держава у світову економіку, підпадає під вплив трансформацій інноваційної глобальної аграрної сфери і таким чином зумовлює їх формування. Розгляд основних сучасних напрямів використання інноваційних досягнень у аграрному виробництві в Україні дозволяє дійти висновку, що найбільш яскраві прояви інноваційних досягнень спостерігаються у таких напрямках аграрного виробництва: по-перше, великого поширення набули в рослинництві — впровадження нових гібридів і сортів рослин; по-друге, використання най-

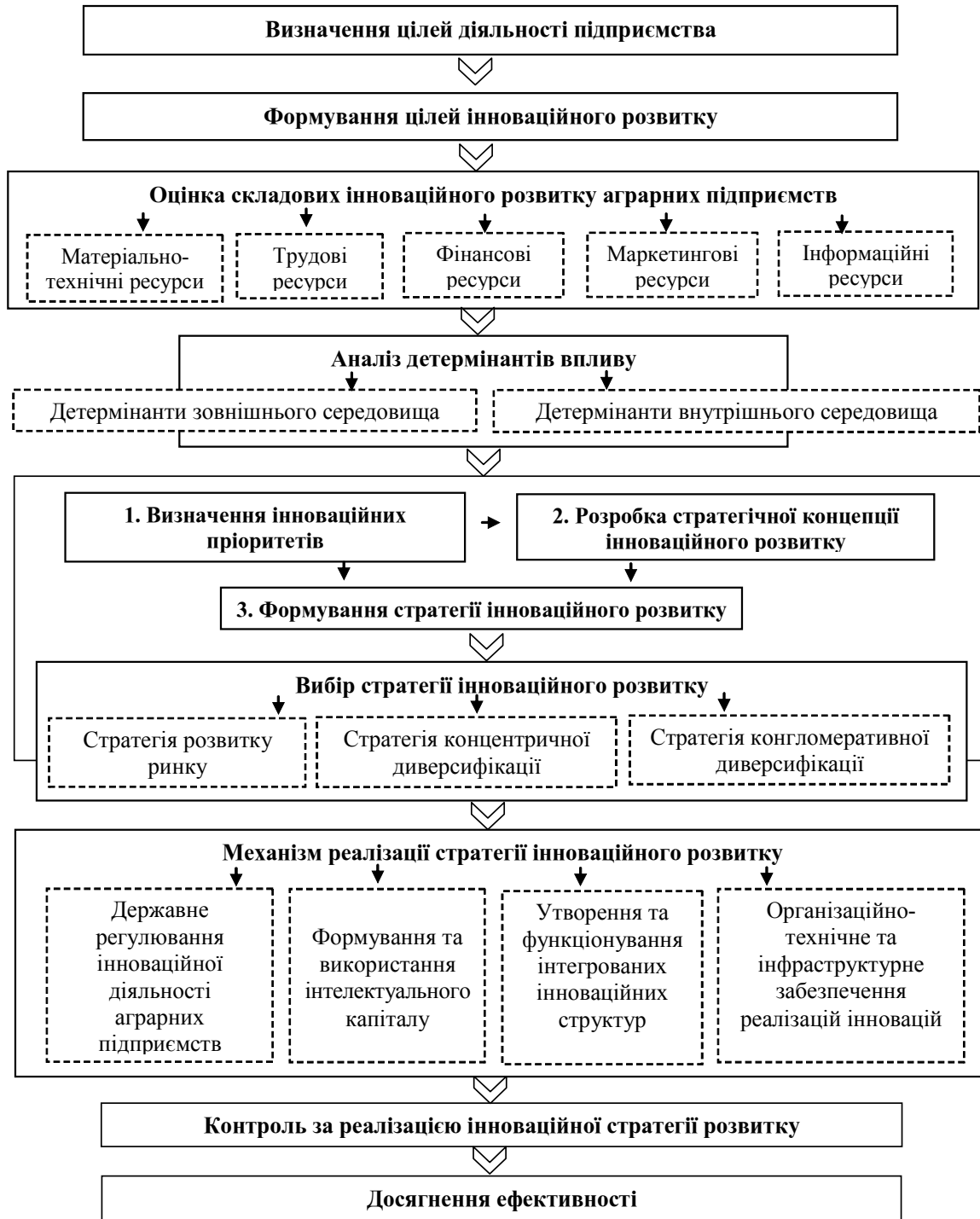

Рис. 1. Концептуальна модель розробки стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку аграрного підприємства

Джерело: авторська розробка.

більш прогресивних технологій з впровадження мінімального ґрунтового обробітку, точного і органічного землеробства; по-третє, у тваринництві це вдосконалення технологій з годівлі і утримання тварин; по-четверте, створення нових ветеринарних препаратів і систем захисту від хвороб тварин; по-п'яте, у сфері аграрної переробки — створення сучасних бактеріальних заквасок; по-шосте, у сфері управління аграрним розвитком — адаптація до новітніх вітчизняних умов з удосконалення концепції розвитку ринків аграрної продукції [14].

Розвиток аграрної галузі неможливий без формування належної державної політики в інноваційному напрямку. Наявна нормативно-правова база інноваційної діяльності аграрної сфери налічує сьогодні близько 200 нормативних документів серед яких: Закони України "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", "Про інноваційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності

в Україні" та інші нормативно-правові документи, що регулюють відносини в інноваційній сфері, зокрема концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, концепція розвитку національної інноваційної системи тощо. Водночас визначені в законодавчих документах положення щодо розвитку інноваційної діяльності реалізуються не повністю і як наслідок негативно позначається на сучасній динаміці інноваційного процесу як аграрної галузі так і національної економіки загалом.

Здійснення ефективної інноваційної діяльності аграрних підприємств можливо лише за допомогою державної підтримки, яка має здійснюватися через систему економічних механізмів та важелів. Зокрема до основних елементів державної податкової підтримки інноваційної діяльності можна віднести: зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих за акціями фірм, які здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовлені державою та спільні науково-дослідні й дослідно-конструкторські розробки; надання пільг по інноваційним проектам за відповідними пріоритетними програмами; фінансуванням інновацій через вирахування з прибутку до оподаткування внесків до інноваційних фондів.

Важливе значення має розробка та реалізація ефективної стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку для аграрних підприємств, а також запровадження на її основі ефективної інноваційної політики. Формування такої стратегії для підприємств аграрної галузі є основою стратегічного планування, яке визначає комплекс заходів, пов'язаних із виробництвом нового виду продукції, впровадженням і використанням нових технологій, ефективною організацією виробництва, а також налагодженням збутової мережі та його систематичного стимулювання. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств насправді потребує формування такої стратегії, яка б не тільки допомагала швидко адаптуватись до змін, але й давала змогу повноцінно та ефективно використовувати наявний ресурсний потенціал підприємства (рис. 1). Розробка моделі є складним та тривалим процесом, який враховує постійну оцінку та перевірку визначених цілей враховуючи при цьому стан середовища діяльності підприємства. Основу стратегії є ринкова позиція підприємства і побудова ефективної науково-технічної політики.

Водночас ключовою компонентою є чітке формулювання та визначення цілей діяльності підприємства, що забезпечить визначення правельних інноваційних орієнтирів на різних організаційних рівнях.

Формування стратегія інноваційно-орієнтованого розвитку дасть можливість впливати на підвищення конкурентоспроможності продукції агропідприємств, забезпечити стійкі конкурентні позиції та підвищити ефективність їх функціонування. Тому враховуючи трансформаційний характер сучасного аграрного сектору економіки в наукомістку галузь виробництва, стратегія інноваційно-орієнтованого розвитку

підприємств аграрної сфери є інструментом на довгостроковий період, а відтак, визначає напрям майбутнього розвитку.

ВИСНОВКИ

Активізація інноваційної діяльності в аграрних підприємств України є необхідною передумовою забезпечення конкурентних переваг на існуючому ринку, адже нові технології дозволяють нарощувати обсяги виробництва та збільшувати рівень конкурентоспроможності виробленої продукції у довгостроковій перспективі. Тому для розвитку національного аграрного сектору, окрім наявного ресурсного забезпечення аграрних підприємств ключовим та необхідним кроком є формування стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку, що дасть можливість у доступному вимірі прийняття ефективних управлінських та інтелектуально-технологічних рішень з приводу використання тієї чи іншої інноваційної системи.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене / В.Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ. — 2002 р. — 624 с.
2. Афендікова Н.О. Інноваційний розвиток аграрного виробництва в сучасних умовах / Н.О. Афендікова. Економіка та держава. — № 6. — 2016. — С. 32—34.
3. Долгошея Н.О. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2011. — № 3. — С. 17—22.
4. European Innovation Scoreboard 2017. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/24829>
5. Офіційна веб-сайт Міністерства Економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
6. Калінеску Т.В. Стратегічний потенціал підприємств: формування та розвиток: [монографія] / Т.В.Калінеску, Ю.А. Романовська, О.Д. Кирилов. — Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. — 272 с.
7. Комеліна О.В. Напрямки вдосконалення фінансового механізму забезпечення інноваційної діяльності в Україні в сучасних умовах / О.В. Комеліна // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 17. — С. 21—28.
8. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: [монографія] / Л.А. Костирко — 2-ге вид., перероб. і доп. — Х.: Фактор, 2008. — 336 с.
9. Кравчук В.О. Окремі аспекти досліджень технічного забезпечення АПК [Текст] / В. Кравчук. — К.: УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого, 2008. — С. 6—7.
10. Малік М.Й. Інноваційна діяльність як складова стратегії підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва / М.Й. Малік // Економіка АПК. — 2005. — № 5. — С. 155.
11. Никифоров А.Є. Державне антикризове управління та завдання інноваційного розвитку економіки України // Економічна теорія. — 2011. — № 4. — С. 45—54.

12. Мармуль Л.О. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств: монографія / Л.О. Мармуль, І.В. Ксьонжик. — Миколаїв, 2011. — 153 с.

13. Осецький В.Л., Затонацька Т.Г. Стратегія нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки // Фінанси України. — 2006. — № 7. — С. 38—49.

14. Офіційний вебсайт Національної академії аграрних наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://naas.gov.ua>

15. Писаренко Т.В. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. — К.: УкрІНТЕІ, 2018. — 98 с.

16. Саблук П. Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. — 2011. — № 2. — С. 200—208.

17. Статистичний бюлетень "Наукова та інноваційна діяльність в Україні" 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>. с. 112.

18. Смолінський В.Б. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.2. — С. 286—290.

19. The global innovation index 2017. Innovation feeding the world/Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, and Sacha Wunsch-Vincent /http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf

20. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України // Економіка і прогнозування. — 2012. — № 1. — С. 87—100.

21. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. — Тернопіль: Вид-во "Економічна думка", 2003. — 326 с.

22. Шпикуняк О.Г. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності / О.Г. Шпикуняк // Економіка АПК. — 2011. — № 12. — С. 109—116.

References:

1. Andriyчук, V.G. (2002), *Economika agrarnuh pidpriemstv* [Economy of the agrarian firms], KNEU, Kiev, Ukraine.

2. Afendikova, N.O. (2016), "The innovation development of the agrarian production in modern conditions", *Economika ta dergava*, vol. 3, pp. 32—34.

3. Dolgosheia, N.O. (2011), "Organization and economic mechanism of innovative activity in the agrarian sector of economy", *Teoretichni ta praktichni aspektu ekonomiku ta intelektualnoy vlasnosti*, vol. 3, pp. 17—22.

4. European Innovation Scoreboard (2017), available at: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/24829> (Accessed 10 Sept 2018).

5. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2018), available at: <http://www.me.gov.ua> (Accessed 10 Sept 2018).

6. Kalinesku, T.V. Romanovska, U.A. and Kirilov, O.D. (2007), *Strategichniy potensial pidpriemstva: formuvania ta rozvitok* [The strategical potential of the firm: formation and its development], *Vudavnitstvo SNU im. Dalia, Lugansk*, Ukraine.

7. Kamelina, O.V. (2009), "The improvement ways of the financial mechanism as for providing of the innovation activity in Ukraine in current way", *Investisii: praktica ta dosvid*, vol. 17, pp. 21—28.

8. Kosturko, L.A. (2008), *Diagnostika potentsialu finansovo-economichnoy stiykosti pidpriemstva* [Potential Diagnostics of the financial and economic stability of the firm], *Faktor*, Kharkiv, Ukraine.

9. Kravchuk, V.O. (2008), "Separate aspects of the researches in technical providing of the agrarian sphere", *Zbirnik naukovih pras UkrNDIPVT im. L.Pogorilogo*, pp. 6—7.

10. Malik, M.E. (2005), "Innovation activity as the part of the strategical raising as for competitiveness in agrarian production", *Economika APK*, vol. 5, pp. 155.

11. Nikiforov, A.E. (2011), "State ant-crisis administration and tasks of innovative development of Ukraine economy", *Economichna teoriy*, vol. 4, pp. 45—54.

12. Marmul, L.O. and Ksionguk, I.V. (2011), *Investuvania innovatsiyynogo rozvitku kharchovuh i pererobnukh pidpriemstv* [Investment and innovational development food processing and processing firms], *Mukolaiv*, Ukraine.

13. Osetskiy, V.L. (2006), "The increase strategy of the investment national economy potential", *Finansu Ukrainu*, vol. 7, pp. 38—49.

14. National academy of agrarian science of Ukraine (2018), available at: <http://naas.gov.ua> (Accessed 10 Sept 2018).

15. Pusarenko, T.V. and Kvascha, T.K. (2018), *Stan innovatsiyynoy diyalnosty ta diyalnosty u sferi transferu tehnologiy v Ukraine y 2017 rosi: analitichna dovidka* [The situation of the innovation activity and the activity as for transfer of technology in Ukraine in 2017: analytical information], *UkrINTEI*, Kiev, Ukraine.

16. Sabluk, P.T. (2011), "Innovational model of development in Ukrainian agrarian sector and the role of the science in it's formation", *Problemu innovatsiyynogo rozvitku*, vol. 2, pp. 200—208.

17. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Statistical Bulletin "Scientific and Innovative Activities in Ukraine", available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 Sept 2018).

18. Smolinskiy, V.B. (2011), "Problems of agrarian government regulation in innovation activity", *Naukoviy visnik NLTU Urainu*, vol. 21.2, pp. 286—290.

19. Dutta, S. Lanvin, B. and Wunsch-Vincent, S. (2017), "The global innovation index 2017. Innovation feeding the world", available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf (Accessed 10 Sept 2018).

20. Fedulova, L.I. (2012), "The Conceptual model of Ukrainian innovational strategy", *Economika i prognozuvanniy*, vol. 1, pp. 87—100.

21. Hariv, P.S. (2003), *Innovatsiyyna diyalnist pidpriemstva ta economichna osinka innovatsiyynuh procesiv* [Innovational activity of the firm and its economic estimation], *Economichna dumka*, Ternopil, Ukraine.

22. Shpikuliak, O.G. (2011), "The formation of the innovation process and the estimation of the effectiveness", *Economika APK*, vol. 12, pp. 109—116.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2018 р.